

מגילה מן העבר

מערך שיעור

מידע למורים

<p>בשיעור ילמדו התלמידים על כתבי יד מאוירים ויערכו היכרות עם פריט מקור – כתב יד מאויר עתיק של מגילת אסתר. התלמידים יתעמקו בשני ציורים מהמגילה וילמדו מהם על הלבוש וארחות החיים באיטליה במאה ה-17. לסיכום השיעור ייצרו התלמידים מגילה מאוירת מודרנית בהשראת המגילה מאיטליה.</p>	<p>תיאור קצר של השיעור</p>
<p>ג-ה</p>	<p>קהל יעד</p>
<ul style="list-style-type: none"> • מגילת אסתר מעוטרת, איטליה 1616 (קטע מן המגילה) • המגילה השלמה 	<p>פריטי מקור שהשיעור מתבסס עליהם</p>
<p>45 דקות</p>	<p>אורך הפעילות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • מידע על המגילה וסרטון הסבר – אתר הספרייה הלאומית • מגילות אסתר מאוירות – רקע באתר מוזאון ישראל • רקע כללי: מגילת אסתר וחג הפורים – באתר מט"ח 	<p>חומר רקע למורה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • אמצעי הקרנה • מומלץ להכין רשימת סצנות מהמגילה בציון הפסוקים, למשימת היצירה • כיתת מחשבים למשימת היצירה (אם נעשית במחשב) • מגזינים למשימת היצירה (אם בחרתם ביצירת קולאז') 	<p>ציוד והכנות מוקדמות</p>

מהלך השיעור

מהלך ההוראה ואורך משוער	תיאור הפעילות
פתיחה והסבר על המגילה, כולל צפייה בסרטון 10 דקות	<p>מתאים ללמד שיעור לאחר שהתלמידים למדו על סיפור המגילה. פתחו את השיעור בהסבר קצר על כתבי יד מצוירים בכלל ועל כתב היד שנעסוק בו בשיעור:</p> <p>בעידן שלפני המצאת הדפוס נכתבו כל הספרים ביד. לרוב, החומר שהספרים נכתבו עליו היה קלף עשוי מעור בהמה (ספרי התורה נכתבים כך גם בימינו). דרך כתיבה זו היא עבודה קשה וחומרי הגלם יקרים. לכן, לא לכל אחד היו ספרים בבית. אנשים עשירים היו מזמינים ספרים שייכתבו במיוחד עבורם, פעמים רבות בליווי איורים יפים.</p> <p>בשיעור היום נערוך היכרות עם מגילת אסתר מאוירת, הקדומה ביותר הידועה לנו. מקורה באיטליה, ואנו יודעים מי העשיר שהזמין אותה ומי הסופר שכתב וגם איך אותה, משום ששניהם מוזכרים במגילה.</p> <p>הראו לתלמידים את הסרטון שבו מוצגת המגילה בידי ד"ר אביעד סטולמן מהספרייה הלאומית. לאחר מכן הציגו בפניהם את המגילה בשלמותה או בחרו להציג חלקים ממנה. מומלץ להתעכב על הקולופון (חתימה מאוירת) של הסופר בסוף המגילה, שם מוזכר שמו – אברהם בן משה פֶּשְׁקֶרֶל (Pascariol), ומקום הכתיבה – העיר פֶּרֶרָה באיטליה, בשנת שע"ז (1616-17). את המגילה מלווים עיטורים דקורטיביים – צמחים, עמודים אדריכליים, ציפורים וכדומה, וכן איורים של סצנות מסיפור המגילה, המלוות בכותרות. לעתים הכותרת היא ציטוט מהמגילה שהוא הבסיס לאיור ולעתים היא הסבר. בכמה מהאיורים מצוינות גם שמות הדמויות.</p>
פעילות סביב איורים מהמגילה במליאה 20 דקות	<p>הציגו בפני התלמידים את החלק הפותח של המגילה, שבו נתמקד בשיעור. דאגו להצגה במסך מלא ולהגדלה על פי הצורך.</p> <p>אפשר להפנות את תשומת הלב לכתובת הפתיחה, שמזכירה את שם המזמין: "זאת המגילה שלי מרדכי בכמה"ר (בן כבוד מורי הרב) אליהו הלוי ז"ל מבריסילו יע"א (יחוננה עליון אמן)".</p> <p>ערכו חידון מהיר: עברו יחד על האיורים המציגים את אירועי הפתיחה של המגילה (לא תמיד האיור מתאים בדיוק לטקסט המופיע מתחתיו), ובקשו מהתלמידים לנחש מהי הסצנה המתוארת בכל איור בעזרת הציטוט המופיע באיור. ואלו הפתרונות:</p>

תיאור הפעילות	מהלך ההוראה ואורך משוער
<ul style="list-style-type: none"> • האיור הראשון מציג את המלך אחשוורוש על כיסאו ומימין שניים משריו. • באיור השני יש ציטוט מדויק מהמגילה: "בהראותו את עשר כבוד מלכותו". משמאל ניצב המלך, ושני שומרים מציגים תיבות אוצר. • האיור השלישי מציג את המשתה שעשה אחשוורוש לכל העם, בלוויית הציטוט "עשה משתה לכל שריו". • האיור הרביעי מציג את משתה הנשים עם ציטוט: "גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים". • האיור האחרון בפריט הוא תיאור המלך הקורא לכל שריו "להביא את ושתי", כדי שכל אורחיו יראו את יופייה, וכידוע, היא סירבה לבוא. <p>נתעכב על איורי המשתה – השלישי והרביעי. הדבר המעניין בכתבי היד של התנ"ך שאורו בימי הביניים הוא שהם מציגים את הדמויות ההיסטוריות לא כפי שאנו מציירים כיום, כשבדרך כלל אנו מנסים לדמיין כיצד נראו בעבר, אלא כאילו הסיפור התרחש בתקופתם. סיפור מגילת אסתר התרחש בפרס לפני כ-2500 שנה (אלפיים שנה לפני איור המגילה שלפנינו), אבל האיורים במגילה מציגים דמויות איטלקיות מתקופתם, כפי שנאמר בסרטון. (לתלמידים צעירים, מומלץ לשרטט על הלוח ציר זמן).</p> <p>משימה</p> <p>התלמידים יתבוננו בציורי המשתה, וכל תלמיד יכתוב לעצמו שני דברים:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ פרט מעניין שלמד על התקופה (איטליה במאה ה-17) מהאיורים ▪ שאלה שעלתה בראשו מההתבוננות באיורי המגילה בכלל <p>בקשו כמה מהתלמידים להציג את הדברים שכתבו.</p> <p>מעט דגשים: מאחורי המלך והמלכה ישנו בד צבעוני על הקיר, המסמל את מקומם, כפי שהיה נהוג בתקופה. הכיסאות שלהם בעלי משענת מהודרת. אפשר לראות על השולחן מזלגות וסכינים – אלו כלים שבהם אכלו אנשים חשובים (פשוטי העם אכלו בידיים!), הצווארונים הגדולים גם הם היו סימן היכר של האצילים באיטליה. שימו לב שיש הבדלים בין האוכל המוגש לנשים ולגברים, ובין השאר, לגברים יש קנקן יין ולנשים לא, אצל הגברים גם רואים עוף באחת הצלחות. ברקע, מאחורי הגברים מימין יש עיטור בקיר שמזכיר את מנורת</p>	

תיאור הפעילות	מהלך ההוראה ואורך משוער
<p>המקדש. זה פרט מעניין שאפשר רק לנחש מה הסיבה לאיורו (אולי רמז לבזיזת מנורת המקדש הראשונה, שחושדים שהתגלגלה מבבל לפרס).</p>	
<p>התלמידים ייצרו מגילה מאוירת לפי המודל שראינו בכתב היד: סצנות נבחרות יאוירו בדמויות בנות זמננו. מומלץ להכין מראש רשימת סצנות לאיור ולחלקן לתלמידים. כל תלמיד יאייר סצנה אחת וישבץ בה את הפסוק המתאים מן המגילה.</p> <p>שתי הצעות לביצוע היצירה:</p> <p>1. יצירה דיגיטלית: התלמידים יכולים להשתמש בכל תכנת ציור או עריכה המוכרת להם, כגון:</p> <ul style="list-style-type: none"> • WORD: התלמידים יכולים להיעזר בתמונות מאוסף התמונות של התכנה או למצוא באתרים ברשת • הצייר של 'חלונות' • הצייר של גלים • Sketchpad <p>2. יצירה חומרית: קולאז' מעיתונים ומגזינים על דפי 4A. מומלץ ליצור מהתוצרים "מגילה" אחת, ולהציגה באתר בית הספר או להדפיס ולהציג בכיתה את המגילה הדיגיטלית או את מגילת הקולאז'.</p>	<p>פעילות יצירתית מסכמת 15 דקות</p>